EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 20.5.2015.
COM(2015) 204 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par izcelsmes valsts vai izcelsmes vietas norādīšanas obligātumu attiecībā uz neapstrādātiem pārtikas produktiem, pārtikas produktiem ar vienu sastāvdaļu, kā arī sastāvdaļām, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta

SATURS

1. Ievads 2

2. Obligātā un brīvprātīgā izcelsmes marķēšana 3

3. Šajā ziņojumā aplūkotie pārtikas produkti 3

4. Pārskats par nozari un piegādes ķēde 4

4.1. Pārskats par ES pārtikas nozari 4

4.2. Pārskats par piegādes ķēdi pārtikas ražošanai 4

4.3. Brīvprātīga izcelsmes marķējuma izmantošana un ES kvalitātes shēmas 5

5. Patērētāju attieksme pret pārtikas izcelsmes informāciju 5

6. Izcelsmes marķēšanas iespējamie scenāriji un izcelsmes modalitātes attiecībā uz neapstrādātiem pārtikas produktiem, pārtikas produktiem ar vienu sastāvdaļu, kā arī sastāvdaļām, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta 6

7. Izmaksu un ieguvumu analīze dažādu scenāriju gadījumā 7

7.1. Ietekme uz patērētāju uzvedību 7

7.2. Ekonomiskā ietekme 7

7.2.1. PAIU darbības izmaksas 7

7.2.2. Ietekme uz iekšējo tirgu un starptautisko tirdzniecību 8

7.2.3. Uzņēmumiem radītais administratīvais slogs 8

7.2.4. Publiskajām iestādēm radītais papildu slogs 8

7.2.5. Patērētājiem radušās izmaksas 9

7.2.6. Ietekme uz vidi 9

7.3. Izmaksas un ieguvumi dažādu scenāriju gadījumā 9

8. Secinājumi 11

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par izcelsmes valsts vai izcelsmes vietas norādīšanas obligātumu attiecībā uz neapstrādātiem pārtikas produktiem, pārtikas produktiem ar vienu sastāvdaļu, kā arī sastāvdaļām, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta

1. IEVADS

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem (turpmāk "PIR")[1] 26. panta 5. un 6. punktā noteikts, ka Komisijai jāsniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumi par izcelsmes marķējuma obligātuma iespējamo attiecināšanu uz šādām pārtikas kategorijām:

a) cita veida gaļu, kas nav liellopu, cūkas, aitas, kazas un mājputnu gaļa;

b) pienu;

c) pienu, ko izmanto par sastāvdaļu piena produktos;

d) neapstrādātiem pārtikas produktiem;

e) pārtikas produktiem ar vienu sastāvdaļu;

f) sastāvdaļām, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta.

Šis ziņojums attiecas uz neapstrādātiem pārtikas produktiem, pārtikas produktiem ar vienu sastāvdaļu un sastāvdaļām, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta.

Saskaņā ar PIR 26. panta 7. punktu ziņojumā jāanalizē:

– vajadzība patērētājam būt informētam;

– šāda marķējuma ieviešanas īstenojamība un

– šādu pasākumu ieviešanas izmaksas un ieguvumi, tostarp juridiskā ietekme uz iekšējo tirgu un starptautisko tirdzniecību.

Šis ziņojums galvenokārt balstīts uz rezultātiem, kas iegūti neatkarīgā pētījumā[2], kuru pasūtījis *SANTE* ģenerāldirektorāts un veicis Pārtikas aprites vērtēšanas konsorcijs (*FCEC*), un kurā tika aplūkoti patērētāji, pārtikas apritē iesaistītie

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Regula (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem (OV L 304, 22.11.2011., 18. lpp.).

[2] Pētījums par izcelsmes valsts vai izcelsmes vietas norādīšanas obligātumu attiecībā uz neapstrādātiem pārtikas produktiem, pārtikas produktiem ar vienu sastāvdaļu, kā arī sastāvdaļām, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta. Pārtikas aprites vērtēšanas konsorcija (*FCEC*) galīgais ziņojums. http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/index_en.htm

uzņēmēji (PAIU), tika veiktas dalībvalstu kompetento iestāžu aptaujas un konkrētu gadījumu izpēte, kā arī izmantoti citi pieejamie ziņu avoti par šo tematu.

GROW ģenerāldirektorāts veica MVU testu, kura rezultāti ir iekļauti *FCEC* pētījumā.

2. OBLIGĀTĀ UN BRĪVPRĀTĪGĀ IZCELSMES MARĶĒŠANA

Patlaban virknei produktu, piemēram, medum[3], augļiem un dārzeņiem[4], zivīm[5] (izņemot zivju produktus, piemēram, sagatavotas vai konservētas zivis), liellopu gaļai un liellopu gaļas produktiem[6], olīveļļai[7], vīnam[8], olām[9] un importētai mājputnu gaļai[10], izcelsmes marķēšana ir obligāta.

Ar PIR noteica obligātu izcelsmes marķēšanu attiecībā uz svaigu, atdzesētu vai saldētu cūkgaļu un aitas, kazas un mājputnu gaļu, un marķēšanas kārtība ir noteikta ar Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 1337/2013[11].

Papildus šiem noteikumiem par obligāto izcelsmes marķēšanu PAIU pēc pašu iniciatīvas ir tiesības marķējumā norādīt izcelsmes valsti vai reģionu, ja vien tiek ievēroti PIR paredzētie nosacījumi.

3. ŠAJĀ ZIŅOJUMĀ APLŪKOTIE PĀRTIKAS PRODUKTI

Termins "neapstrādāti pārtikas produkti" ir definēts PIR, un tie ir pārtikas produkti, kas nav apstrādāti, tostarp produkti, kas ir sadalīti, atdalīti, sagriezti šķēlēs, kapāti, atkauloti, samalti, atdalīti no ādas vai mizas, malti, griezti, tīrīti, apgraizīti, lobīti,

---

3 Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju (OV L 347, 20.12.2013., 1671. lpp.).

4 Padomes 2007. gada 22. oktobra Regula (EK) Nr. 1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem (Vienotā TKO regula) un Komisijas 2011. gada 7. jūnija Īstenošanas regula (ES) Nr. 543/2011, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 1234/2007 piemērošanai attiecībā uz augļu un dārzeņu un pārstrādātu augļu un dārzeņu nozari (OV L 157, 15.6.2011., 1.–163. lpp.).

5 Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 11. decembra Regula (ES) Nr. 1379/2013 par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju (OV L 354, 28.12.2013., 1. lpp.).

6 Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada17. jūlija Regula (EK) Nr. 1760/2000, ar ko izveido liellopu identifikācijas un reģistrācijas sistēmu un paredz liellopu gaļas un liellopu gaļas produktu marķēšanu (OV L 204, 11.8.2000., 1. lpp.).

7 Komisijas 2012. gada 13. janvāra Īstenošanas regula (ES) Nr. 29/2012 par olīveļļas tirdzniecības standartiem (OV L 12, 14.1.2012., 14.–21. lpp.).

8 Padomes 2007. gada 22. oktobra Regula (EK) Nr. 1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem (Vienotā TKO regula).

9 Komisijas 2008. gada 23. jūnija Regula (EK) Nr. 589/2008, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 1234/2007 īstenošanai attiecībā uz olu tirdzniecības standartiem (OV L 163, 24.6.2008., 6.–23. lpp.).

10 Komisijas 2008. gada 16. jūnija Regula (EK) Nr. 543/2008 par kārtību, kādā piemērojama Padomes Regula (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz mājputnu gaļas tirdzniecības standartiem (OV L 157, 17.6.2008., 46.–87. lpp.).

11 Komisijas 2013. gada 13. decembra Īstenošanas regula (ES) Nr. 1337/2013, ar ko paredz noteikumus par to, kā piemērot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1169/2011 attiecībā uz izcelsmes valsts un izcelsmes vietas norādīšanu svaigai, atdzesētai un saldētai cūkgaļai, aitu, kazu un mājputnu gaļai (OV L 335, 14.12.2013., 19. lpp.).

slīpēti, dzesināti, saldēti, dziļi sasaldēti vai atkausēti. Piemēram, milti, rīsi, un sagrieztu zaļo dārzeņu salāti tiek uzskatīti par neapstrādātiem produktiem.

Tomēr jēdziens "pārtikas produkti ar vienu sastāvdaļu" regulā par pārtikas produktu informācijas sniegšanu nav definēts. Šā ziņojuma vajadzībām par šādiem produktiem uzskata produktus, kas satur tikai vienu sastāvdaļu vai izejvielu, piemēram, cukuru, tomātu biezeni, no viena auga iegūtas augu eļļas, saldētus kartupeļu salmiņus, kam nav pievienotas piedevas vai sāls.

PIR nav definētas arī "sastāvdaļas, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta", kā arī nav noteikts, uz ko attiecas 50 % slieksnis (apjomu, svaru utt.). Šai kategorijai būtu pieskaitāmas tādas sastāvdaļas, kā tomāti, kas izmantoti tomātu mērcē, augļi, no kuriem sastāv augļu sulas, milti maizes izstrādājumos (maizes cepšanas sektorā).

4. PĀRSKATS PAR NOZARI UN PIEGĀDES ĶĒDE

4.1. Pārskats par ES pārtikas nozari

ES pārtikas un dzērienu nozares apgrozījums ir 1048 miljardi euro, tā rada pievienoto vērtību 206 miljardu euro apmērā un nodarbina 4,2 miljonus cilvēku, tādējādi tā ir lielākā ražošanas nozare un nozīmīgākais darba devējs ES.

Šajā nozarē darbojas 286 000 uzņēmumu, no kuriem 99 % ir MVU (tostarp mikrouzņēmumi).

4.2. Pārskats par piegādes ķēdi pārtikas ražošanai

Vairumā pārtikas nozares sektoru ES uzņēmēji, kas iesaistīti pārtikas apritē, iepērk izejvielas no vairākiem avotiem. Dažām precēm, piemēram, kafijai un miltiem, atšķirīgi izejvielu avoti ir vajadzīgi, lai uzturētu vēlamo kvalitāti un izvairītos no piegāžu svārstībām sezonalitātes dēļ. Arī cena ir būtisks parametrs, tāpēc izejvielu izcelsmes vieta bieži tiek mainīta, lai samazinātu izmaksas. Ja izejvielas tiek piegādātas no vairākiem avotiem, saskaņā ar *FCEC* pētījumu 50 % PAIU maina izejvielu izcelsmi 3 reizes gadā vai biežāk. Jo sarežģītāka un garāka ir piegādes ķēde, jo lielāku slogu rada izcelsmes marķēšana.

Attiecībā uz izsekojamību, kuru pieprasa ES tiesību akti par pārtikas nekaitīgumu[12], PAIU jāspēj identificēt tiešos piegādātājus un tiešos klientus. Šāda viena posma uz priekšu un atpakaļ izsekojamība parasti ir vienīgā nodrošinātā izsekojamība, un tikai 29 % no PAIU veido aptverošāku izsekojamības sistēmu, pārsniedzot šo prasīto minimumu.

[12] Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 28. janvāra Regula (EK) Nr. 178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (OV L 31, 1.2.2002., 1. lpp.).

4.3. Brīvprātīga izcelsmes marķējuma izmantošana un ES kvalitātes shēmas

Pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām atklājās, ka pārtikas sektoros, uz kuriem attiecas ziņojums, brīvprātīgs izcelsmes marķējums tiek izmantots reti. Ja minētās shēmas izmanto, tad tikai nelielai daļai no konkrētā produkta kopējā saražotā daudzuma (piemēram, < 1 % no kopējā kafijas tirgus) un galvenokārt augstas vērtības tirgus segmentiem. Produkti ar ES kvalitātes shēmas logotipu, piemēram, aizsargātu cilmes vietas nosaukumu (ACVN), aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi (AĢIN) vai garantētu tradicionālo īpatnību (GTĪ), nav dominējoši nevienā no ziņojuma tvērumā esošajām pārtikas kategorijām. Šādas norādes ne vienmēr ir norādes par izejvielu izcelsmes vietu, bet tās var būt saistītas, piemēram, ar reģionālo zinātību un var attiekties uz ražošanas vietu.

5. PATĒRĒTĀJU ATTIEKSME PRET PĀRTIKAS IZCELSMES INFORMĀCIJU

Patērētāju pētījums atklāja, ka starp patērētāju uzvedību ietekmējošajiem faktoriem izcelsmes marķējums ierindojas aiz tādiem faktoriem kā cena, garša, derīguma termiņš, lietošanas ērtība un/vai izskats.

Interese par izcelsmes marķējumu produktiem, kas ir aplūkoti minētajā pētījumā, kopumā ir salīdzinoši zemāka, tomēr joprojām trīs ceturtdaļām patērētāju, kuri bija *FCEC* pētījuma respondenti, šāda informācija ir svarīga. Saskaņā ar *FCEC* pētījumu patērētājiem informācija par audzēšanas vietu izrādījās tikpat svarīga kā informācija par ražošanas vietu, tomēr, jautājot par konkrētiem gadījumiem, patērētāji nepārprotami deva priekšroku informācijai, kas saistīta ar ražošanas vietu.

Būtiskais vairākums aptaujāto patērētāju vēlētos saņemt valsts līmeņa izcelsmes informāciju.

Runājot par iemesliem, kādēļ patērētāji pieprasa izcelsmes marķējumu, starp dalībvalstīm ir būtiskas atšķirības. 42,8 % no aptaujātajiem ES patērētājiem izcelsmes marķējumu izmantotu, dodot priekšroku savas valsts vai vietējiem ražojumiem salīdzinājumā ar citas izcelsmes pārtikas produktiem. 12,9 % ES patērētāju uzskata, ka izcelsmes marķējums kalpo kā drošības garants attiecībā uz pārtikas produkta kvalitāti. Aptuveni 12,8 % ES patērētāju izcelsmes marķējums ir svarīgs ar vidi saistītu iemeslu dēļ. Savukārt 10,8 % ES patērētāju izcelsmes marķējums pārliecinātu par iegādāto pārtikas produktu nekaitīgumu.

Tomēr jānorāda, ka, kaut arī daži no iepriekš minētajiem iemesliem interesei par pārtikas izcelsmi ir pamatoti (piem., vietējo ražotāju atbalsts, produkta īpašības un vides apsvērumi), tomēr pārējie minētie iemesli nav pamatoti. Jo īpaši tas attiecas uz gadījumiem, kad izcelsme tiek saistīta ar pārtikas nekaitīgumu, jo jebkurā ES vietā ražotiem vai ES importētiem produktiem ir jābūt nekaitīgiem. ES pārtikas aprites tiesību aktu primārais mērķis patiešām ir nodrošināt pārtikas nekaitīgumu. Komisijas atbildīgā dienesta (Veselības un pārtikas nekaitīguma ģenerāldirektorāta Pārtikas un veterinārā biroja) veiktās revīzijas dalībvalstīs sniedz pietiekamus pierādījumus par pastāvīgi augstu pārtikas nekaitīguma līmeni, kuru nodrošina ES tiesību aktu īstenošana. Tāpat revīzijas tiek veiktas trešās valstīs, lai nodrošinātu, ka eksportētie produkti atbilst ES pārtikas nekaitīguma standartiem.

Attiecībā uz patērētāju gatavību maksāt par izcelsmes informāciju atbildes ir neviendabīgas un dažkārt pretrunīgas, un tas varētu būt skaidrojams ar metodoloģiskām nepilnībām. Iepriekšējie pētījumi par patērētāju gatavību maksāt par izcelsmes informāciju parādīja, ka patērētājiem ir interese par minēto informāciju, tomēr viņi nav gatavi iegādāties produktus par augstāku cenu, lai šo informāciju saņemtu[13]. Tomēr *FCEC* pētījumā tiek lēsts, ka gatavība maksāt par pētījuma tvērumā iekļautajiem produktiem ir augsta (+ 30 % par ES līmeņa informāciju; + 40–50 % par valsts līmeņa informāciju). Vienlaikus jānorāda, ka pastāv ievērojama atšķirība starp patērētāju nodomiem un faktisko uzvedību.

6. IZCELSMES MARĶĒŠANAS IESPĒJAMIE SCENĀRIJI UN IZCELSMES MODALITĀTES ATTIECĪBĀ UZ NEAPSTRĀDĀTIEM PĀRTIKAS PRODUKTIEM, PĀRTIKAS PRODUKTIEM AR VIENU SASTĀVDAĻU, KĀ ARĪ SASTĀVDAĻĀM, KAS VEIDO VAIRĀK NEKĀ 50 % NO PĀRTIKAS PRODUKTA

Šajā ziņojumā ir izskatīti šādi scenāriji:

– 1. scenārijs — brīvprātīga izcelsmes marķēšana (*status quo*);

– 2. scenārijs — obligāta izcelsmes marķēšana pēc principa "Izcelsme ES teritorijā/ārpus ES" vai "Izcelsme ES teritorijā/trešā valstī",

– 3. scenārijs — obligāta izcelsmes marķēšana, norādot konkrētu dalībvalsti vai trešo valsti,

– 4. scenārijs — obligāta marķēšana, norādot citas ģeogrāfiskās vienības (reģionu).

2., 3. un 4. scenārijam attiecībā uz katru no trim galvenajām produktu kategorijām tika pētītas dažādas modalitātes:

– a modalitāte — ražošanas vieta. Izcelsme tiktu definēta Muitas kodeksā, t.i., tā būtu valstī, kurā produkts ir pilnībā iegūts vai kurā tam veikta pēdējā būtiskā pārveide;

– b modalitāte — galvenās izejvielas audzēšanas vieta, t.i., augļu, dārzeņu un graudaugu novākšanas vieta vai zvejas vieta apstrādātiem zvejniecības produktiem;

– c modalitāte — abu iepriekšminēto kombinācija.

[13] Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par obligāto izcelsmes valsts vai izcelsmes vietas norādi attiecībā uz gaļu, ko izmanto kā pārtikas sastāvdaļu (COM(2013)755).

7. IZMAKSU UN IEGUVUMU ANALĪZE DAŽĀDU SCENĀRIJU GADĪJUMĀ

7.1. Ietekme uz patērētāju uzvedību

Saskaņā ar 1. scenāriju izcelsmes informācijas apjoms būtu atkarīgs no patērētāju pieprasījuma. Šis risinājums neietekmē cenu, tāpēc tas apmierinātu patērētājus, kuri piešķir lielu nozīmi pārtikas cenām. Jaunie noteikumi par brīvprātīgu izcelsmes norādīšanu jebkurā gadījumā nepieļautu patērētāju maldināšanu attiecībā uz pārtikas produktu galvenās sastāvdaļas īsto izcelsmi produktiem, kuriem norādīta konkrēta izcelsme, jo gadījumos, kad produkta izcelsme nesakrīt ar galvenās sastāvdaļas izcelsmi, tas ir obligāti jānorāda.

2. scenārijs patērētājus apmierinātu tikai tad, ja produkts no pircēju viedokļa būtu uzskatāms par nekaitīgāku vai augstākas kvalitātes produktu salīdzinājumā ar produktiem no ārpussavienības valstīm, taču šāds apgalvojums nav pamatots. Turklāt šāda līmeņa informācija bieži tiek uzskatīta par pārāk vispārīgu un tādu, kas neattaisno galapatērētājiem novirzītās papildu izmaksas, lai gan tās šā scenārija gadījumā ir zemākas nekā 3. un 4. scenārijam.

Paredzams, ka 3. scenārijs radīs lielāku patērētāju apmierinātību, taču arī lielāku ietekmi uz ražošanas izmaksām salīdzinājumā ar 2. scenāriju, un tādējādi arī lielāku cenu pieaugumu patērētājiem. Šāda izcelsmes marķējuma rezultāts noteikti būtu arī izvēle par labu pašu valsts produktiem.

Salīdzinot ar risinājumu par izcelsmes norādi valsts līmenī, 4. scenārijs nešķiet labāks risinājums patērētājiem. Turklāt sagaidāms, ka šāds scenārijs prasītu daudz lielākas papildu izmaksas PAIU un tādējādi arī augstākas cenas patērētājiem.

7.2. Ekonomiskā ietekme

Ņemot vērā to, ka PAIU apšaubīja 4. scenārija īstenojamību, kā arī to, ka patērētāju interese par šo scenāriju nebija augstāka salīdzinājumā ar 3. scenāriju, ziņojumā tiek aplūkota tikai pirmo trīs scenāriju ekonomiskā ietekme.

Tā kā pētījums aptver vairākas pārtikas kategorijas, nebija iespējams apkopot datus par ekonomisko ietekmi. Tāpēc ekonomiskās ietekmes kvantifikācija paliek konkrētu gadījumu izpētes līmenī, un pārskats par to pieejams *FCEC* pētījumā.

7.2.1. PAIU darbības izmaksas

Saskaņā ar 1. scenāriju darbības izmaksas saglabātos esošajā līmenī. Ja PAIU, īstenojot 2. un 3. scenāriju, izvēlētos tikai vienu izejvielu izcelsmes avotu vai ierobežotu to skaitu, tiem būtu jārēķinās ar papildu darbības izmaksām (gan vienreizējām, gan regulārām), kas saistītas ar iepirkšanas prakses, izsekojamības sistēmu, ražošanas procesu, iepakojumu un tirdzniecības prakses nepieciešamajiem pielāgojumiem. Saskaņā ar 3. scenāriju darbības izmaksu palielinājums tiek lēsts 10–15 % apmērā attiecībā uz sektoriem, kuros nestrādā ar lielu izejvielu izcelsmes avotu skaitu, tomēr daudzos gadījumos palielinājums var sasniegt 30 %.

Dažas no šīm izmaksām mazinātos, ja tiktu īstenots 2. scenārijs vai ja 3. scenāriju papildinātu ar iespēju izcelsmes marķējumā norādīt vairākas valstis (atļaujot konkrētā produkta izcelsmes valstu kombinācijas, vai arī ļaujot norādīt vairākas izcelsmes valstis, kurās produkts iegūts/apstrādāts ražošanas gaitā). PAIU uzskata, ka modalitāte, kas pieprasa marķējumā norādīt ražošanas vietu, kopumā ir lētāka nekā audzēšanas vietas norādīšana, jo ražošanas vietu ir mazāk nekā izejvielu izcelsmes vietu un nav vajadzīga tik plaša izsekojamības sistēma.

7.2.2. Ietekme uz iekšējo tirgu un starptautisko tirdzniecību

Paredzams, ka, īstenojot 2. scenāriju, ietekmes uz iekšējo tirgu nebūs, jo šis scenārijs nenošķir izcelsmi starp dažādām dalībvalstīm. Tomēr atkarībā no patērētāju reakcijas uz marķējumu "Izcelsme ES teritorijā" vai "Izcelsme ārpus ES", kā arī atkarībā no PAIU izejvielu iepirkšanas prakses pielāgojumiem var sagaidīt ietekmi uz starptautisko tirdzniecību, tādējādi radot jautājumus saistībā ar starptautiskiem tirdzniecības nolīgumiem, kuri patlaban attiecas uz dažiem pētījumā iekļautajiem produktiem, piemēram, cukuru. Trešās valstis uzsvēra, ka ražošanas un marķēšanas papildu izmaksu dēļ, kā arī tāpēc, ka paredzama ES PAIU pārorientēšanās uz ES piegādātājiem, pastāv bažas zaudēt eksportu uz ES.

Īstenojot 3. scenāriju, papildus 2. scenārijam līdzīgai ietekmei uz starptautisko tirdzniecību pastāv risks ietekmēt iekšējo tirgu, pārtikas piegādes ķēdes, jo gandrīz puse patērētāju respondentu norādīja, ka dotu priekšroku savas valsts produktiem. Lai gan saskaņā ar šo scenāriju ES produktu ražotāji varētu gūt labumu no tā, ka patērētāji ES tirgū dos priekšroku vietējiem produktiem, papildu slogs un stingri reglamentētā iepirkumu prakse ES PAIU varētu nostādīt neizdevīgā stāvoklī starptautiskajā tirgū.

7.2.3. Uzņēmumiem radītais administratīvais slogs

Pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem, kuri izejvielas iepērk no dažādiem izcelsmes avotiem, rastos papildu administratīvais slogs saistībā ar piegādāto izejvielu izcelsmes uzskaiti un izsekojamības sistēmas pielāgošanu. Fiksētās izmaksas veidotu nozīmīgu daļu no papildu sloga, un visvairāk ietekmētu tieši MVU. Papildu slogs nerastos vienīgi tiem MVU, kuri izmanto vienu vai tikai dažus izejvielu izcelsmes avotus.

1. scenārija rezultātā rastos niecīgs administratīvais slogs un tikai attiecībā uz uzņēmumiem, kuri sniedz informāciju par pārtikas galaprodukta izcelsmi, ja šī izcelsme ir atšķirīga no galvenās(-ajām) sastāvdaļas(-ām). Tiek arī lēsts, ka kopējais slogs saskaņā ar 2. scenāriju būtu mazāks nekā 3. scenārija gadījumā, kā arī mazāks, īstenojot a modalitāti, salīdzinājumā ar b modalitāti.

7.2.4. Publiskajām iestādēm radītais papildu slogs

Dalībvalstu aplēses par publiskajām iestādēm radīto kontroles izmaksu palielinājumu ir krasi atšķirīgas. Pieņemot, ka kontroles iestādēm no valsts budžeta piešķirtais finansējums netiek palielināts, šādi jauni noteikumi var izraisīt kontroļu biežuma samazināšanos vai prioritāšu maiņu, kas kombinācijā ar pārtikas produktu izcelsmes pārbaudīšanas analītiskās metodes neesību var radīt paaugstinātu krāpšanas risku.

7.2.5. Patērētājiem radušās izmaksas

Paredzams, ka izcelsmes informācijas sniegšanas rezultātā palielināsies izmaksas, kas visticamāk tiks novirzītas patērētājiem (balstoties uz *FCEC* pētījumu). Saskaņā ar minēto pētījumu patērētājiem radušos izmaksu pieauguma nozīmīgums būs atšķirīgs, sākot no maznozīmīga līdz būtiskam izmaksu pieaugumam atkarībā no pārtikas produkta, pārtikas sektora, kā arī dalībvalsts.

Nav sagaidāms, ka 1. scenārijs radīs vispārēju cenu pieaugumu. Potenciāli pieaugums varētu skart tikai produktus, kuriem ir brīvprātīgi norādīta izcelsmes informācija.

Ir pamats uzskatīt, ka 2. un 3. scenārijs izraisīs vispārēju patēriņa cenu pieaugumu, kas otrajā minētajā gadījumā būs ievērojami lielāks. Tādējādi 3. scenārijs — un mazākā mērā arī 2. scenārijs — var izraisīt ziņojuma tvērumā iekļauto pārtikas produktu patēriņa samazinājumu, ja izmaksu pieaugums ir būtisks, vai arī patērētājiem nāksies maksāt vairāk, lai iegādātos šos pārtikas produktus, kuri bieži ir pamata pārtikas produkti.

Jāatzīmē arī tas, ka saskaņā ar 3. scenāriju pārtikas ķēdes nacionalizēšanās varētu ietekmēt nodarbinātību pārtikas ražošanas ķēdes reorganizācijas dēļ, un atkarībā no konkrētā gadījuma tas var radīt gan pozitīvu, gan negatīvu ietekmi.

7.2.6. Ietekme uz vidi

Ieviešot obligātus noteikumus attiecībā uz izcelsmes informāciju, var palielināties pārtikas izšķērdēšana un samazināties energoefektivitāte, jo pieaugs ražošanas līniju vai ražošanas partiju skaits, ES tirgū tiks nošķirts lielāks skaits atsevišķu pārtikas produktu (asortiments) un to izplatīšanai būs vajadzīgs vairāk izplatīšanas kanālu. Šāda ietekme daudz izteiktāk būtu novērojama 3. scenārija gadījumā, salīdzinot ar 2. scenāriju, savukārt 1. scenārija gadījumā ietekmes nebūtu vai tā būtu minimāla.

Tomēr 2. un 3. scenārijs varētu stimulēt vietējā tirgū ražotu produktu patēriņu, un tas varētu labvēlīgi ietekmēt vidi, samazinot potenciālo piesārņojumu no transporta.

7.3. Izmaksas un ieguvumi dažādu scenāriju gadījumā

Tabulā apkopotas dažādu izcelsmes norādīšanas scenāriju priekšrocības un trūkumi.

Scenārijs		**Ietekme uz patērētājiem, pamatojoties uz *FCEC* pētījumu**	**Ekonomiskā ietekme, pamatojoties uz *FCEC* pētījumu**
1. scenārijs — saglabāt brīvprātīgu izcelsmes norādīšanu	Izmaksas	Negarantē, ka patērētājiem sistemātiski tiek nodrošināta izcelsmes informācija	Papildu darbības izmaksas minimālas Nebūtisks administratīvais slogs uzņēmumiem un publiskajām iestādēm Cenu pieauguma nav vai tas ir neliels
	Ieguvumi	Pārtikas cenas saglabājas pašreizējā līmenī, izņemot gadījumus, kad brīvprātīgu marķēšanu piemēro	Neizraisīs iekšējā tirgus sadrumstalotību, tāpēc ietekmes uz ES iekšējo tirdzniecību nav

Scenārijs		Ietekme uz patērētājiem, pamatojoties uz *FCEC* pētījumu	Ekonomiskā ietekme, pamatojoties uz *FCEC* pētījumu
		produktiem, kuru galvenās sastāvdaļas izcelsme ir atšķirīga Patērētājiem, kas produkta izcelsmei nepiešķir īpašu nozīmi, nav jāuzņemas papildu izmaksas, kas saistītas ar izcelsmi Patērētāji, kam interesē izcelsme, var izvēlēties produktus, uz kuriem šī informācija ir norādīta	Izvairīšanās no papildu sloga ļauj saglabāt ES PAIU konkurētspēju starptautiskajā tirgū
2. scenārijs — obligāta izcelsmes marķēšana pēc principa "Izcelsme ES teritorijā/ārpus ES/trešā valstī"	Izmaksas	Sniegtā izcelsmes norāde nav īpaši informatīva, jo ir pārāk vispārīga Informācija var radīt papildu jautājumus par pārtikas produkta precīzāku izcelsmi arī to patērētāju vidū, kas *a priori* šādu informāciju nepieprasīja, un izraisīt viņu neapmierinātību Izcelsmes norādīšanas papildu izmaksas visticamāk novirzīs patērētājiem	PAIU radīsies darbības izmaksas piegādes ķēdes un ražošanas pielāgojumu dēļ Lielākajai daļai sektoru šīs izmaksas tiek lēstas no nenozīmīgām līdz mērenām attiecībā uz a modalitāti un no mērenām līdz būtiskām attiecībā uz b un c modalitāti Papildu administratīvais slogs uzņēmumiem un publiskajām iestādēm, bet zemāks nekā 3. scenārija gadījumā
	Ieguvumi	Garantē, ka patērētājiem sistemātiski tiek nodrošināta izcelsmes informācija To varētu uztvert kā pārtikas kvalitātes un nekaitīguma norādi	Elastīgāks attiecībā uz izejvielu iepirkšanas praksi salīdzinājumā ar 3. scenāriju Ņemot vērā atzīto ES pārtikas kvalitāti un nekaitīgumu, tas varētu palīdzēt ES pārtikas produktiem iegūt labākas pozīcijas starptautiskajā tirdzniecībā
3. scenārijs — obligāta izcelsmes marķēšana pēc principa "Izcelsme ES dalībvalstī/trešā valstī"	Izmaksas	Ietekme uz galaproduktu cenām ievērojami lielāka nekā 2. scenārijā Tas varētu ietekmēt budžetu, ko patērētāji atvēl pārtikas iegādei, jo reglamentējošās prasības attiektos uz daudziem produktiem	Visiem PAIU radīsies zināmas papildu darbības izmaksas uzglabāšanas iekārtu dublēšanās, ražošanas procesa sadrumstalošanās, aptverošāku izsekojamības sistēmu un marķējuma nomaiņas dēļ Saskaņā ar *FCEC* pētījumu darbības izmaksu palielinājums tiek lēsts 10–15 % apmērā attiecībā uz sektoriem, kuros nestrādā ar lielu izejvielu izcelsmes avotu skaitu, tomēr daudzos gadījumos palielinājums var sasniegt 30 % Administratīvais slogs PAIU un kontroles iestādēm ir lielāks nekā 2. scenārijā Tā rezultāts ir lielāka dažādu pārtikas sektoru tirgus sadrumstalotība, pārtikas piegādes ķēdes nacionalizēšanās un

Scenārijs		Ietekme uz patērētājiem, pamatojoties uz *FCEC* pētījumu	Ekonomiskā ietekme, pamatojoties uz *FCEC* pētījumu
			zemāka konkurētspēja starptautiskajā tirgū
	Ieguvumi	Garantē, ka patērētājiem sistemātiski tiek nodrošināta izcelsmes informācija Aug patērētāju uzticēšanās attiecībā uz pārtiku	Iespējams vietējo produktu tirdzniecības pieaugums, pateicoties pārtikas ķēdes nacionālajam raksturam
4. scenārijs — obligāta izcelsmes marķēšana reģiona līmenī (sīkāka ģeogrāfiskā vienība nekā valsts)		Salīdzinot ar 3. scenāriju, patērētāju ieinteresētība nepieaug	Salīdzinot ar 3. scenāriju, lielāka ietekme

8. SECINĀJUMI

Attiecībā uz faktoriem, kas ietekmē patērētāju lēmumus par pirkumiem, patērētāju interese par izcelsmes marķējumu ierindojas aiz tādiem aspektiem kā cena, garša, derīguma termiņš, lietošanas, ērtība un/vai izskats. Lai gan interesi par izcelsmes marķējumu neapstrādātiem pārtikas produktiem, pārtikas produktiem ar vienu sastāvdaļu, kā arī sastāvdaļām, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta, izrāda divas trešdaļas līdz trīs ceturtdaļas patērētāju, šis rādītājs ir zemāks nekā attiecībā uz tādām pārtikas kategorijām kā gaļa, gaļas produkti vai piena produkti.

Patērētāji izcelsmes informāciju saista ar dažādiem pārtikas produkta aspektiem, piemēram, kvalitāti, nekaitīgumu, vides jautājumiem, kā arī norāda, ka pirktu vietējos produktus, atbalstot savas valsts ekonomiku; turklāt pastāv būtiskas atšķirības starp dalībvalstīm. Patērētāji dotu priekšroku izcelsmes informācijai valsts līmenī salīdzinājumā ar norādi "Izcelsme ES teritorijā/ārpus ES", un informācija par ražošanas vietu salīdzinājumā ar izejvielas audzēšanas vietu tiem ir svarīgāka.

Neapstrādāti pārtikas produkti, pārtikas produkti ar vienu sastāvdaļu, sastāvdaļas, kas veido vairāk nekā 50 % no pārtikas produkta, ir pārtikas produktu kategorijas, kas apkopo ļoti dažādus produktus, attiecībā uz kuriem būtiski atšķirsies gan patērētāju interese par izcelsmes informāciju, gan ekonomiskā ietekme, ja tiks noteikta obligāta izcelsmes marķēšana.

Trīs ziņojumā ietverto pārtikas produktu kategoriju piegādes ķēžu analīze liecina, ka sastāvdaļu izcelsme bieži mainās, lai saglabātu zemas patēriņa cenas un galaprodukta kvalitāti. Tādēļ obligāto izcelsmes marķēšanu ES līmenī un vēl jo vairāk valsts līmenī būtu ļoti sarežģīti īstenot daudzos pārtikas sektoros, tādējādi izraisot būtisku ražošanas izmaksu pieaugumu, kas galu galā būtu jāsedz patērētājiem.

Brīvprātīga izcelsmes marķēšana būtu scenārijs, kas radītu vismazāko nelabvēlīgo ietekmi uz tirgu un saglabātu produktu cenas pašreizējā līmenī. Tā nedos apmierinošu risinājumu patērētāju pieprasījumam pēc sistemātiski norādītas izcelsmes informācijas, taču patērētāji, kuri to vēlas, var izvēlēties pārtikas produktus, uz kuriem PAIU brīvprātīgi snieguši izcelsmes informāciju. Obligāta izcelsmes marķēšana ES līmenī ("Izcelsme ES teritorijā/ārpus ES" vai "Izcelsme ES teritorijā/trešā valstī") rada mazāk būtisku ražošanas izmaksu pieaugumu, mazāku slogu gan PAIU, gan dalībvalstu kompetentajām iestādēm, taču patērētāju apmierinātība nesasniegtu tādu līmeni, kā nosakot obligātu izcelsmes marķēšanu valsts līmenī. Atšķirībā no izcelsmes marķēšanas ES līmenī, izcelsmes marķēšanai valsts līmenī būtu būtiska ietekme uz iekšējo tirgu, iespējams, palielinot vietējo pārtikas produktu patēriņu konkrētos tirgos.

Abi obligātas izcelsmes marķēšanas scenāriji ES un valstu līmenī varētu ietekmēt starptautiskās pārtikas piegādes un radīt pretrunas attiecībā uz noslēgtajiem tirdzniecības nolīgumiem ar trešām valstīm. Papildu marķēšanas noteikumi varētu samazināt ES PAIU konkurētspēju starptautiskajā tirgū, turklāt trešu valstu PAIU pauž bažas par iespējamām papildu ražošanas izmaksām un zaudētām eksporta iespējām uz ES, jo patērētāji dotu priekšroku ES izcelsmes pārtikas produktiem.

Visbeidzot, obligāta izcelsmes marķēšana radītu papildu slogu dalībvalstu kompetentajām iestādēm, jo īpaši pašreizējā ekonomiskajā vidē, kad tām vajadzētu tikt galā ar iespējamiem jauniem kontroles uzdevumiem, kas izriet no šādām papildu prasībām.

Ņemot vērā minētos apsvērumus un Komisijas politiku par labāku regulējumu, brīvprātīga izcelsmes marķēšana kopā ar jau esošo obligātās izcelsmes marķēšanas kārtību attiecībā uz konkrētiem pārtikas produktiem vai pārtikas produktu kategorijām šķiet piemērots risinājums. Šāds risinājums saglabā pārdošanas cenas pašreizējā līmenī un patērētājiem, kuri to vēlas, joprojām ir iespēja izvēlēties produktus ar konkrētu izcelsmi, un vienlaikus netiek ietekmēta PAIU konkurētspēja, kā arī iekšējais tirgus un starptautiskā tirdzniecība.